

คุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด

Quality of Life of Grassroots Economy People

In Chanthaburi, Rayong and Trat Provinces

พิศิษฐ์ ชัยสุวรรณถาวร^{*1}, ธัญญาณี นียมกิจ², ศตวรรษ ทิพโส², วิษณุศวร ทะกอง³, สุทินันท์ โสติวิ⁴

Pisit Chaisuwanthavorn, Thunyane Niyomkij, Sattawat Thipsot, Wikhanesuan Tagong, Suttinun Sotwitee

¹หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

²หลักสูตรบริหารธุรกิจ (การตลาด) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

³สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

⁴สาขาวิชาธุรกิจบันเทิง การแสดงและการท่องเที่ยว คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

¹ Economics, Faculty of Management Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000 Thailand

² Department of Business Administration (Marketing), Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000 Thailand

³ Department of Mass Communications, Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000 Thailand

⁴ Department of Entertainment Business Shows and Travel, Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000 Thailand

*Corresponding author E-mail: pisit.c@rbu.ac.th

(Received: August 5 2021; Revised: September 20 2021; Accepted: September 29 2021)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีอายุ 20-60 ปี เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 400 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยใช้แบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย พบว่า ด้านสุขภาพร่างกาย มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี ด้านจิตใจ มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี ด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี ด้านสิ่งแวดล้อม มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดีและ คุณภาพชีวิตโดยรวม มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่คุณภาพชีวิตโดยรวมจำแนกตามรายจังหวัด จังหวัดระยองมีคุณภาพชีวิตสูงกว่าจังหวัดตราด และจังหวัดจันทบุรีมีคุณภาพชีวิตสูงกว่าจังหวัดตราด

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

The objectives of the study, “Quality of life of Grassroots Economy people of Chantaburi, Rayong and Trat province”, were to investigate quality of life of grassroots economy people in Chanthaburi, Rayong, and Trat provinces and to compare quality of life of grassroots economy people in Chanthaburi, Rayong and Trat provinces. This study was a quantitative research using questionnaire for collecting data. The sample was 400 people between the ages of 20 to 60 years old and was selected by using simple random sampling method. According to the quality of life’s indicators from World Health Organization in the brief Thai version, the results revealed that the qualities of life’s levels for grassroots economy people in Chanthaburi, Rayong and Trat Provinces were at the good levels in term of physical, psychological, social interactive and environmental and overall aspects. The pair comparison’s results classified by province showed that the quality of life in rayong Province was higeher than Trat Province whereas the quality of life in Chanthaburi Province was higher than trat Province.

Keywords : Quality of life, Grassroots Economy

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564) ได้ยึดหลักสำคัญของการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และคนเป็นศูนย์กลาง ที่ดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จนถึง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2559) ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ แก้ไขปัญหาความยากจน การขับเคลื่อนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการใช้ทรัพยากร และบริการทางสังคมอย่างเสมอภาค นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 จนถึงปี พ.ศ. 2560 จำนวนคนจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากจำนวน 7.3, 7.1, 4.8, 5.8 และ 5.325 ตามลำดับ แต่ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ของรายได้ของคนไทย ในปี พ.ศ. 2556 มีค่าเท่ากับ 0.465 ในปี พ.ศ. 2558 มีค่าเท่ากับ 0.445 และในปี พ.ศ.2560 มีค่าเท่ากับ 0.453 ค่าซึ่งสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ของคนไทยกลับมีค่าที่สูงขึ้น มีทิศทางที่สวนทางกับจำนวนคนจนที่มีแนวโน้มที่ลดลง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ยังมีอยู่ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

โดยความเหลื่อมล้ำเป็นความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประชาชนผู้ที่มีโอกาสและประชาชนผู้ที่ไม่มีโอกาสในการใช้ทรัพยากรและสวัสดิการต่าง ๆ ในสังคมเนื่องจากประชาชนผู้ที่มีโอกาสและผู้ที่ไม่มีโอกาส มีต้นทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน จากแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญการขับเคลื่อนยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและยั่งยืน เพื่อให้กลุ่มเศรษฐกิจฐานราก ยกระดับรายได้ มีความกินดีอยู่ดีสามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ เพื่อที่เป็นส่วนหนึ่งให้ประเทศขับเคลื่อนให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการวัดคุณภาพชีวิตกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากเป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่ง เพื่อที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพชีวิตกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจากการใช้นโยบายเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ภาครัฐบาลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จำนวนคนจนในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด มีแนวโน้มที่ลดลง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จำนวน 66.4 พันคน ลดลงเหลือจำนวน 22.3 พันคน ในปี พ.ศ. 2560 แต่ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ของรายได้ของคนในจังหวัดจันทบุรีในปี พ.ศ. 2556 มีค่าเท่ากับ 0.476 และในปี พ.ศ. 2560 มีค่าเท่ากับ 0.526 จำนวนคนจนในจังหวัดระยองในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวน 24.1 พันคน และลดลงเหลือ 16.3 พันคนในปี พ.ศ. 2560 ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ของรายได้ของคนในจังหวัด

ระยองในปี พ.ศ. 2556 มีค่าเท่ากับ 0.38 และในปี พ.ศ. 2560 มีค่าเท่ากับ 0.361 และจังหวัดตราดมีจำนวนคนจนในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวน 45.2 พันคน และลดลงเหลือจำนวน 22.3 พันคน และค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ของรายได้ของคนในจังหวัดตราดในปี พ.ศ. 2556 มีค่าเท่ากับ 0.398 และในปี พ.ศ. 2560 มีค่าเท่ากับ 0.449 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ความเสมอภาคของรายได้อาจยังไม่ลดลง แต่จำนวนคนจนมีแนวโน้มที่ลดลง แสดงให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประชาชนในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จึงต้องมีการมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ดังนั้นในการวัดคุณภาพชีวิตกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก เป็นการช่วยสะท้อนคุณภาพชีวิตกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก ทางด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ภาครัฐบาลนำไปใช้วางแผน การกำหนดนโยบาย และมาตรการต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพของกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากทางด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ภาครัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ (โดยใช้เกณฑ์องค์การอนามัยโลก)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด

นิยามศัพท์

กลุ่มเศรษฐกิจฐานราก ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพ พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอย รับจ้างทั่วไป ลูกจ้างที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท ผู้ประกอบการรายย่อยห้องแถว/ไขห่วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2559)

คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในการดำรงชีวิต การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากที่อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ในด้านคุณภาพชีวิตทางด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (ปรากฏพิภย์ ภักดีศิริไพรวัลย์, 2559)

- 1) ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายส่วนบุคคลในชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพของร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ความรู้สึกสุขกาย ไม่มีความเจ็บป่วยทางร่างกาย การรับรู้ผลกำลังในการใช้ดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้การได้นอนหลับ

พื้นที่ และมีการพัฒนาให้ทันสมัย พร้อมกับมีเทคนิค วิทยาการและความรู้ เทคโนโลยี มาพัฒนาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับตลาด หรือสังคม เศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้คนและชุมชนท้องถิ่นโดยรวมสามารถพึ่งตนเอง มีรายได้มากกว่ารายจ่าย และสามารถพัฒนาเป็นผู้ผลิต ผู้สร้างงานบริการต่าง ๆ จากท้องถิ่นที่เข้มแข็ง สร้างสรรค์หลากหลาย มีเอกลักษณ์ ทันสมัย และเชื่อมโยงกับระบบตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจฐานราก จะต้องมีความหลากหลายพอเพียง เพื่อเปิดโอกาสและแบ่งปันให้คนทุกกลุ่มทุกวัยสามารถมีพื้นที่และมีโอกาสในการร่วมพัฒนาได้อย่างผสมผสานและสร้างสรรค์ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจอื่น ๆ ได้อย่างดี อย่างมีฉันทมิตร เป็นธรรม และมีความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียม องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง 1) มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกัน ความสามารถที่จะเจรจาต่อรองและประสานงานทั้งภายใน และกับภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ 2) มีการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการทุนร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกการเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจสังคม อาชีพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน 3) มีระบบการจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทางสังคม ทุนคน ทุนพุทธิพยากร วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ 4) มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้ รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจที่ติด ความเป็นอยู่ของชุมชนในชุมชน ข้อมูลความรู้ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับภายนอก เป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผนเพื่อการตัดสินใจ การติดตามวัดผลและรายงานผล 5) มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและก้าวหน้าที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่มและสามารถเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้ 6) สร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายและสัมพันธภาพที่ดี ทั้งระดับกลุ่มต่อกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายประเด็นต่าง ๆ ได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาวิถีวัฒนธรรม หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น 7) มีระบบการอยู่ร่วมกัน หรือเคารพกติกา จารีตประเพณีในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการ การดูแลซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูล 8) มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำกิจกรรม การประกอบกิจการทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือการค้าชีวิต 9) มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยคนในชุมชนร่วมทุนร่วมกิจกรรมหรือกิจการในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีสำนึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน 10) คนในพื้นที่ของชุมชนสามารถมีส่วนร่วม มีความรู้ เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่รวมทั้ง

ความรู้ในสังคมอื่น ๆ มีคุณภาพ มีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ความเห็น ร่วมคิด ร่วมทำ ตื่นรู้ มีความสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน ครอบคลุมมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด (พัฒนาชุมชน, 2562)

แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิต

กลุ่มองค์กรอนามัยโลกได้พัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตฉบับย่อโดยใช้วิธีการทางสถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเหลือเพียง 26 ตัวชี้วัด โดยข้อคำถามในฉบับย่อเป็นคำถามที่มีอยู่ในสังคม การรับรู้คุณภาพชีวิตของบุคคลนั้น วัฒนธรรมและค่านิยมจะส่งผลกับเป้าหมายและความคาดหวังเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

ด้านสุขภาพ คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์ของร่างกาย การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงานของตนเอง เป็นต้น

ด้านจิตใจ คือ การรับรู้ทางสภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกและทางลบที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความคิด การตัดสินใจและความสามารถในการเรียนรู้ของตน เป็นต้น

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือและได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม

ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต การรับรู้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสภาพแวดล้อม การรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระมีความสุขปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต เป็นต้น สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรฝ่ายการพยาบาล ตามแนวคิดของ (Power, Bullinger and WHOQOL Group พบในชุมพร ฉ่ำแสง และคณะ, 2555) เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) โดยใช้เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL-BREF-THAI ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือ แบบภาวะวิสัย และอัตวิสัย จะประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน

สมมติฐานการวิจัย

กลุ่มประชากรกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากที่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่แตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นประชาชนเศรษฐกิจฐานรากมีอายุระหว่าง 20-60 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด มีจำนวนเท่ากับ 901,542 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน กลุ่มตัวอย่างถูกกำหนดจากประชาชนที่อาศัยในจังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ขั้นตอนแรกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดระยอง จำนวน 134 คน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 133 คน และจังหวัดตราด จำนวน 133 คน รวมเป็นทั้งหมด 400 คน และขั้นตอนที่สองทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปี ถึงช่วงอายุ 60 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดแบบเลือกตอบ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ ระดับอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด จำนวนรายได้ต่อเดือน แบบสอบถามส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตทั่วไปของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัด ระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน 26 ข้อ โดยใช้แบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งแปลคะแนนดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง มีระดับคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีมาก	1.00 - 1.80
ค่าคะแนนเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง มีระดับคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี	1.81 - 2.60
ค่าคะแนนเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง มีระดับคุณภาพชีวิตที่ปานกลาง	2.61 - 3.40
ค่าคะแนนเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดี	3.41 - 4.20
ค่าคะแนนเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีมาก	4.21 - 5.00

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดลองมีค่า 0.754 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ได้พิจารณาและผ่านการรับรองการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (ใบรับรองที่ 24/2563) และได้ดำเนินการศึกษาภายใต้ขอบข่ายของโครงการวิจัย เข้าพบกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยอธิบายให้เข้าใจในวัตถุประสงค์การเก็บรวบรวมข้อมูล และอนุญาตทำการสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้ดำเนินการขออนุญาต และผู้ถูกสัมภาษณ์ยินยอมให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลทางคณะผู้วิจัยจึงจะเริ่มสัมภาษณ์เก็บข้อมูลตามแบบสอบถามที่จัดเตรียมไว้ ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลจะไม่ผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล และหากประเด็นใดผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สะดวกจะให้ผู้สัมภาษณ์ก็สามารถปฏิเสธการให้สัมภาษณ์ได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้การสุ่มตัวอย่าง โดยขั้นตอนแรกจะแบ่งกลุ่มตัวอย่างของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มประชาชนเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดระยอง จำนวน 134 คน กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มประชาชนเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี จำนวน 133 คน และกลุ่มที่ 3 ประชาชนเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดตราด จำนวน 133 คน รวมเป็นทั้งหมด 400 คน และขั้นตอนที่สองทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปี ถึงช่วงอายุ 60 ปี ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

คุณภาพของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบคุณภาพประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน จำแนกตามรายจังหวัดโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยสถิติ F-test และถ้ามีความแตกต่างรายคู่ ใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีเชฟเฟร์ในการทดสอบ

ผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตรวม

ตารางที่ 1 ระดับคุณภาพชีวิตโดยแบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกฉบับไทย ชุดย่อ ภาพรวม

จังหวัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพชีวิต
1. จันทบุรี	3.84	ดี
2. ระยอง	3.82	ดี
3. ตราด	3.55	ดี
คุณภาพชีวิตโดยรวม	3.74	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจันทบุรี มีค่ามากที่สุด คือ 3.84 รองลงมาจังหวัดระยอง มีค่าเท่ากับ 3.82 และจังหวัดตราด มีค่าเท่ากับ 3.55 และค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย

ตารางที่ 2 ระดับคุณภาพชีวิตโดยแบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกฉบับไทย ชุดย่อ ด้านสุขภาพกาย

จังหวัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพชีวิต
1. จันทบุรี	3.72	ดี
2. ระยอง	3.67	ดี
3. ตราด	3.47	ดี
คุณภาพชีวิตโดยรวม	3.74	ดี

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจันทบุรี มีค่าเท่ากับ 3.72 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี จังหวัดระยอง มีค่าเท่ากับ 3.67 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี และจังหวัดตราด มีค่าเท่ากับ 3.47 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพชีวิตโดยแบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกฉบับไทย ชุดย่อ ด้านจิตใจ

จังหวัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพชีวิต
1. จันทบุรี	3.84	ดี
2. ระยอง	3.89	ดี
3. ตราด	3.73	ดี
คุณภาพชีวิตโดยรวม	3.82	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจันทบุรี มีค่าเท่ากับ 3.84 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี จังหวัดระยอง มีค่าเท่ากับ 3.89 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี และจังหวัดตราด มีค่าเท่ากับ 3.73 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี และค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี

คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม

ตารางที่ 4 ระดับคุณภาพชีวิตโดยแบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกฉบับไทย ชุดย่อ ด้านสังคม

จังหวัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพชีวิต
1. จันทบุรี	3.96	ดี
2. ระยอง	3.94	ดี
3. ตราด	3.40	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตโดยรวม	3.77	ดี

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจันทบุรี มีค่าเท่ากับ 3.96 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี จังหวัดระยอง มีค่าเท่ากับ 3.94 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี และจังหวัด

ตราด มีค่าเท่ากับ 3.40 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 5 ระดับคุณภาพชีวิตโดยแบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกฉบับไทย ชุดย่อ ด้านสิ่งแวดล้อม

จังหวัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพชีวิต
1. จันทบุรี	3.86	ดี
2. ระยอง	3.76	ดี
3. ตราด	3.59	ดี
คุณภาพชีวิตโดยรวม	3.74	ดี

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในจันทบุรี มีค่าเท่ากับ 3.86 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี จังหวัดระยอง มีค่าเท่ากับ 3.76 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี และจังหวัดตราด

มีค่าเท่ากับ 3.59 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับดี

การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากรายจังหวัดกับคุณภาพชีวิต

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตโดยรวม โดยแบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกฉบับภาษาไทย ชุดย่อ จำแนกตามรายจังหวัด

รายการ	จังหวัด	n	$\bar{x}$	S.D	F	Sig.
คุณภาพชีวิตโดยรวม	ระยอง	133	3.84	0.467	19.662	0.000*
	จันทบุรี	134	3.82	0.308		
	ตราด	133	3.55	0.492		

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตโดยรวม จำแนกตามรายจังหวัด พบว่า จังหวัดระยอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 จังหวัดจันทบุรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และจังหวัดตราด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 เมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบเปรียบเทียบ

ความแตกต่างด้วยเครื่องมือทางสถิติ one way anova พบว่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์ (Sig = 0.00) ดังนั้น จังหวัดที่แตกต่างกันจะมีผลของคุณภาพชีวิตโดยรวมที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 การทดสอบความแตกต่างรายคู่คุณภาพชีวิตโดยรวม โดยแบบชีวิตคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกฉบับภาษาไทย ชุดย่อ จำนวนโดยกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก จำแนกรายจังหวัด

จังหวัด	คุณภาพชีวิตโดยรวม	จังหวัด		
		ระยอง	จันทบุรี	ตราด
$\bar{x}$	3.84	3.82	3.55	
ระยอง	3.84	-	0.854	0.000*
จันทบุรี	3.82	-	-	0.000*
ตราด	3.55	-	-	-

จากตารางที่ 7 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่คุณภาพชีวิตโดยรวมจำแนกตามรายจังหวัด พบว่า ค่าเฉลี่ยจังหวัดระยอง มีค่าเท่ากับ 3.84 ค่าเฉลี่ยจังหวัดจันทบุรี มีค่าเท่ากับ 3.82 และค่าเฉลี่ยจังหวัดตราด มีค่าเท่ากับ 3.55 เมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบหาความแตกต่างรายคู่ ด้วยเครื่องมือทางสถิติ Scheffe พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% จำนวน 2 คู่ ได้แก่ จังหวัดระยองมีคุณภาพชีวิตสูงกว่าจังหวัดตราด และจังหวัดจันทบุรีมีคุณภาพชีวิตสูงกว่าจังหวัดตราด

สรุปและอภิปรายผล

คุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อแยกตามรายองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ทางด้านสุขภาพร่างกาย มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี คุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ด้านจิตใจ มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี คุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง ด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี แต่จังหวัดตราดมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง และคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ด้านสิ่งแวดล้อม มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่คุณภาพชีวิตโดยรวม จำแนกตามที่อยู่อาศัยตามรายจังหวัด ด้วยเครื่องมือทางสถิติ Scheffe พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซนต์ จำนวน 2 คู่ ได้แก่ จังหวัดระยองมีคุณภาพชีวิตสูงกว่าจังหวัดตราด และจังหวัดจันทบุรีมีคุณภาพชีวิตสูงกว่าจังหวัดตราด

อภิปรายผล

1. หน่วยงานภาคหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมด้านอาชีพให้แก่ประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก รวมทั้ง

ผลักดันให้เกิดแหล่งทำมาหากิน และพัฒนาส่งเสริมในการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มเติมเป็นการสร้างโอกาสในการหารายได้ที่เพิ่มขึ้นในอีกช่องทางหนึ่ง

2. หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำเอาเทคโนโลยีด้านจัดเก็บข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นการจัดเก็บระบบแบบองค์รวม ทำให้สามารถตรวจสอบและวิเคราะห์สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างตรงจุดยิ่งขึ้น

3. ด้านสุขภาพกาย ควรส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากได้รับการดูแลสุขภาพกายให้ได้รับสิทธิในการรักษาสุขภาพทั้งจากนโยบายของรัฐ หรือหน่วยงานที่เข้าไปบริการเพิ่มเติมให้กับประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้ความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ วิธีการป้องกัน และดูแลตนเองเบื้องต้นเพื่อการมีสุขภาพที่ดีในระยะยาวของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก เพราะจากการศึกษาพบว่า มีประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากยังไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง

4. ด้านจิตใจ ควรดำเนินการนโยบายการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิต เพราะจากการทำวิจัยพบว่าประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากสุขภาพจิตความรู้สึกไม่ค่อยดี ท้อแท้ หดหู่ กังวล ซึมเศร้า เป็นต้น ควรมีการส่งเสริมดูแลให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ดี มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความรู้สึกผ่อนคลายและการสร้างมุมมองในแง่บวกในการดำเนินชีวิต รัฐบาลควรมีนโยบายเข้ามาส่งเสริมและจัดกิจกรรมให้ความรู้กับประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก

5. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ควรมีการส่งเสริมในด้านการกิจกรรมการมีส่วนร่วมและส่งเสริม โดยให้ความสำคัญการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนและต่างชุมชน เพื่อเป็นส่งเสริมกระตุ้นสร้างความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนและต่างชุมชน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเน้นและให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่วนนี้เพิ่มมากขึ้น

เพราะจากการศึกษาพบว่า ประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากยังขาดการปฏิสัมพันธ์การผูกมิตรกับคนอื่น

6. ด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีสำรวจหรือการส่งเสริมนโยบายการให้บริการทางด้านสาธารณสุขและสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานตามความเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างให้การดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากการศึกษาพบว่า ประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากยังไม่ได้บริการทางด้านสาธารณสุขและสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการทำวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในทุกจังหวัด เพื่อไว้เป็นฐานข้อมูลที่น่ามาใช้ในการพิจารณาเพื่อพัฒนานโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ สำหรับประชาชนกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากในอนาคต

2. ควรทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ ติดตามกลุ่มประชาชนเศรษฐกิจฐานรากทางด้านมิติด้านเศรษฐกิจ เพื่อนำข้อมูลมาวางระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12.

(ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=8309&filename=index. 2562

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน.

สถิติความยากจนและการกระจายรายได้. (ออนไลน์).

แหล่งที่มา : http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=694&template=1R1C&yeartype=M&subcatid=71. 2562

ชุมพร นำแสง และคนอื่น ๆ. (2555). **ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรฝ่ายการพยาบาล ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดนครนายก**. กรุงเทพมหานคร: คณะแพทยศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัฒนาชุมชน. (2559). **คู่มือการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www.codi.or.th/attachments/article/15058/Guide_economic_280959.pdf. 2562

ปรางทิพย์ ภักดีศรีไพรวัลย์. (2559). **การศึกษาคุณภาพชีวิตของ คนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทิพย์วัลย์ เรืองขจร. (2554). **วิทยาศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต**. สงขลา: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2559). **การจัดทำดัชนีคุณภาพชีวิตของประชาชนฐานรากปี 2559**. เอกสารวิจัย เสนอต่อธนาคารออมสิน.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. **สถิติรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.aspx>. 2562

Taro Yamane. (1973). **Statistics : An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row Publications.